

LAPONSKE SANI Z VPREŽENIMI SEVERNIMI JELENI.

KNJIŽEVNOST.

Dr. Anton Mahnič: **Več luči!** Iz „Rimskega Katolika“ zbrani spisi. Uredil dr. Aleš Ušeničnik. Ljubljana, 1912. Založilo „Kat. tiskovno društvo“. Tisk Kat. tiskarne. — Prihodnje leto bo 25 let, odkar je začel dr. Ant. Mahnič, sedanji škof na Krku, izdajati „Rimskega Katolika“, list, ki pomeni v naši zgodovini krščanski preporod slovenskega naroda. Za ta jubilej nam je pravkar podal bogoslovni profesor dr. Aleš Ušeničnik prekrasno knjigo. V njej je zbral — kakor pravi sam — iz „Rimskega Katolika“ „vse tiste epohalne razprave, ki je z njimi dr. Mahnič jasno in odločno, kakor nihče pred njim in nihče za njim, začrtal velike smeri vsemu našemu intelektualnemu, političnemu in umetniškemu razvoju, skratka, krščanski kulturi slovenskega naroda.“ Sestavil je dr. Ušeničnik te razprave z njemu lastno spretnostjo in logiko — veliko svojega dela je položil v to knjigo! — v prelepo celoto. V „Prolog“ je vzel spis „Metafizična trojica“ — o pravem, dobrem, lepem. Na podlagi tega spisa je knjigo razdelil na tri dele, „katerih vsak obravnava ideje in načela svoje vrste: prvi najsplošnejše ideje-vodnice vse kulture, drugi politične, tretji umetniške ideje“. V „Epilogu“ pa je zbral „razprave, ki rišejo sodobni boj teh idej, božjo pravdo in grozečo sodbo, ter spričo tega našo nalogo“. Knjigo okončujejo zanimive „Opomnje k nekaterim spisom“. — Urednik sam imenuje to knjigo — knjigo načel, in točneje je pač ni mogoče označiti. Pristno in neporečno nam razlaga načela o resničnem, dobrem, lepem — načela, prava in zmotna, v teoriji in praksi. Knjiga hoče, da vzgoji teoretike, t. j. miselce pravih, resničnih idej, da te ideje, potem ko so ožarile in razsvetlile razum, prižigajo luč tudi delavni volji, jo krepe in ogrevajo. Zakaj predvsem je treba pomesti z brezmiselnostjo, z napačnim, mračnim spoznanjem, z dvomom. Potem, ko je resnica jasna v spoznanju, je tudi volja močna za dobro delo in čuvstvo dovezetno za istinito lepoto. — To zlato knjigo bo treba — ne

prebirati, ampak študirati. In študirati jo bodo morali zlasti tisti, ki so že sicer študirali, tisti, ki jim je knjiga namenjena: slovenski inteligentje, predvsem bogoslovci in slovenski visokošolci, „bodoči voditelji našega ljudstva“. V smereh te knjige misliti, čutiti, čuvstvovati, delati — delati vsak v svojem ožjem krogu in poklicu, ter javno, v socialnem, političnem življenju, v umetnosti — to bo prosveta in blaginja našega naroda!

Dr. Mih. Opeka.

Poslednji Celjan. Epska pesnitev. Napisal A. Aškerc. Ljubljana 1912. Natisnila in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. Str. 169. — V tradicionalnem Kleinmayrjevem ovojju in formatu je Aškerc zopet izdal epsko pesnitev. Nje vsebina je tole: Urh, grof celjski, gre s Teharjani in Celjani na križarsko vojno pred Beligrad. Madjarski velikaši ga tam zvičajno ujamejo in umore. Pengar, teharski župan, prinese grofovo truplo v Celje, kjer se vrši pogreb in „mrtvaška črna maša“.

Vsa cerkev s plemstvom vred naglas zajoče,
vse briše si solzé, ihti in stoče:
„Ej, grofi celjski — pa nikoli več!
Poslednjega zaklal je tuji meč.“

(159.)

Kot psihološki motiv in da dobi pesnitev nekaj aktualnosti, je Aškerc vplel slovensko državno idejo; grof Urh sanja:

Pošteno ljudstvo, zdravega plemena,
pa slavnega, žal, nima še imena.
Preskromnega je, mehkega srcá,
zato veliki svet ga ne pozna...
To ljudstvo rad popolnoma bi združil
pod žezlom svojim in kot kralj mu služil. (26. 27.)

Ta motiv se je Aškercu moral seveda ponesrečiti, kakor se je (tvarno nekoliko drugačen, pa formalno isti) ponesrečil v Kacijanarju ali v Naši krvi. Z državno mislijo, kolikorkoli je aktualna, ne more leposlovec, če ne piše modernega časa, za enkrat nič početi; vsaka